

The Vikings i London

Mellan februari och juli 1980 har utställningen *The Vikings* visats på British Museum i London. Närmare en halv million människor från världens alla hörn har köat i timmar utanför museet för att få en glimt av de vilda vikingarna.

"The Vikings have had a bad press...", så inleder David Wilson sitt förord till den aktuella och synnerligen läsvärda katalogen till utställningen. Wilsons inledningsord avser naturligtvis inte utställningen utan våra bär-särskar till förfäder och de recensioner, som de fick av sina samtida skrivkunniga, som överrumplades och förskräcktes av dem. Det är i grunden dessa forntida recensioner som vikingarna har att tacka för sin världsberömmelse. Utan de förskrämda rapportörernas notiser är risken stor att vikingarna passerat världshistorien lika obemärkt som övriga förhistoriska människor i Norden. De isländska nedteckningarna av vikingarnas sagor och legender (och naturligtvis Helge Ingstad) har gjort att vi kan slå oss för bröstet och detronisera Columbus som Amerikas upptäckare. Denna titel kan vi ge till vikingarna istället.

Utställningskatalogen — med titeln *The Vikings* — är författad av James Graham-Campbell och Dafydd Kidd. Den är uppdelad i kapitel som i stort motsvaras av utställningens sektioner och avslutas med en katalogdel, där föremålen presenteras mycket kortfattat. Katalogtexten ger en god och komprimerad bild av vikingen och hans värld. Några små skönhetsfläckar är emellertid texten behäftad med. T. ex. är det onödigt att lämna en så tvivelaktig uppgift som att man funnit segelrester i de norska vikingaskeppen. Det är dylika fjädrar som blir till hönor när uppgifterna hamnar hos okritiska populärförfattare. Verklighetens sammanklumpade textilrester ger ingen grund till beteckningen segel och man skulle därför önska att tveksamheten kommer fram när dylika hypoteser uttalas av arkeologer. Några fler motsvarande påståen-

den förekommer i katalogen men helhetsintrycket är mycket gott och de båda författarna bevisar att de behärskar det stora materialet. Katalogen är rikt illustrerad med många läckra färgfoton, de flesta tagna av den näst intill oöverträffade fotografen vid Nationalmuseet i Köpenhamn, Lennart Larsen. Tack vare den stora upplagan har katalogen kunnat säljas till ett mycket lågt pris.

I samband med utställningen har British Museum också publicerat *Viking Artefacts, A select catalogue*, sammanställd av James Graham-Campbell och Marion Archibald (mynten). Den är avsedd som en vetenskaplig publikation och motsvarar väl närmast de stora tyska utställningskatalogerna. Men här har man valt att skilja mellan det som kan intressera den vanlige besökaren och det som intresserar forskaren; ett förnuftigt val. Denna catalogue raisonnée på 311 sidor tar upp — förutom utställningens föremål — också komparativt material och föremål som p. g. a. storlek eller ömtålighet ej kunnat ställas ut. Boken skall inte närmare behandlas i detta sammanhang men kommer säkerligen att bli ett ofta anlitat uppslagsverk.

Undertecknad besökte utställningen fem gånger under en vecka i juli. Vid varje besök var utställningen till bristningsgränsen fylld av besökare och Babels språkförbistring kunde nog ha illustrerats genom sorlet i lokalen. Vad var det som lockade dessa människor till utställningen? Säkerligen var det föreställningar kring vikingen som spritts ut över världen genom t. ex. Wagners operor, Hollywood-producerade äventyrsfilmer eller reklamens mjödrusiga vikingar i bärsärk, med hornhjälm på huvudet. Denna vikingauppfattning grundlades för mer än hundra år sedan under nationalromantikens dagar. Det var sannerligen inte den bilden av vikingen som behärskade utställningen i London, utan det rörde sig om en mycket sparsmakat illustrerad föremålsutställning, där man inte fallit

för frestelsen att låta fantasins foster få för mycket näring. Man lät i stället de många, vackra föremålen själva tala i helt bildlösa montrar. Utanför monterglaset kartor och bindetext och ovanför en enkel bildfris. En fin service åt extra intresserade var ordentliga upplysningar om varje enskilt föremål i nära anslutning till föremålet. Den suveräna belysningen i utställningen gav också tillfälle att se varje föremål på bästa sätt. T. ex. har väl aldrig skottmärkena på Heggenflöjeln varit mer påfallande än i denna utställning. De reliefornerade stenarna som t. ex. gravstenen från S:t Paul's framträdde också särskilt vackert. Repliker av släde och vagn från Oseberg och portalen från Urnes gav besökarna en aning om de fantastiska föremål av trä som vikingen ibland omgivit sig med. Genom en rekonstruktion av en interiör till ett Hedeby-hus fick man en uppfattning om hur det kan ha sett ut hemma hos vikingen. Alla nämnda rekonstruktioner kan göras utan att man behöver fantasins vingar till hjälp, eftersom föremålen av olika anledningar blivit bevarade.

Det är sannerligen ingen avundsvärd upp-

gift, som man tagit på sig på British Museum när man har sammanställt denna utställning med föremål från ca 45 olika museer i 8 länder. Få museer, tror jag, hade gått iland med den gigantiska uppgiften. Man har lyckats att göra en utställning utan nationell dominans, vilket det säkert hade blivit om utställningen skulle ha producerats i något av de tre traditionella vikingaländerna Danmark, Norge eller Sverige.

För mig personligen har vikingen och vikingatiden alltid känts som ett söndertuggat, utnött och överexploaterat tema, som oberättigat i allt för hög grad har omhuldats och dominerat såväl arkeologisk forskning som populärlitteratur på andra förhistoriska perioders bekostnad. Utställningen i London tycktes därför, trots sin traditionella utställningsteknik, ha en oväntad fräschör just tack vare att man inte låtit lura sig i fällan att visa uppstoppade vikingar i skepp med röd-vit-randigt segel osv. Jag betraktar det som modigt att undvika den typen av publikfrieri. Det visade sig ju att man satsade rätt i London. Publiken kom utan den typen av lättsmält sceneri.

Carin Orrling